

KRISEPAKKENES FORDELINGSPROFIL

- En vurdering av fordelings effekter i økonomiske tiltak gjennom pandemien

06/2021

Sammendrag

Covid-19-pandemien har ikke bare vært en enorm helsekrise, men også en økonomisk krise.

Tiltakene mot smittespredning har gitt betydelige utslag i økonomien. Bedrifter har blitt stengt ned og ansatte permittert. I tillegg har reguleringer, anbefalinger og den enkeltes frykt for smitte ført til at mange har holdt seg mye i ro. Det har betydd mindre kjøp og salg av varer og tjenester, og lavere økonomiske vekst.

Mange, både bedrifter og arbeidstakere, har nærmest over natten opplevd at inntekten falt bort. Derfor har det blitt ført en økonomisk politikk med mål om å sikre likviditet for bedrifter, unngå konkurser og sikre arbeidsplasser. I tillegg har det blitt innført nye ordninger og utvidelser av gjeldende inntektssikringsordninger for permitterte og arbeidsledige arbeidstakere.

Stortinget har fattet flere vedtak om krisepakker til bedrifter og ledige, altså bevilgninger som skal kompensere for tap eller bidra til å dempe økonomisk tilbakegang. I en dyp økonomisk krise er den største faren ikke nødvendigvis å bruke for mye penger. Det kan være like skadelig å bruke for lite. Det betyr ikke at alle utgifter er like relevante. Fordeling av krisemidler får betydning for fordelingen av ressurser i samfunnet, men også for krisepakkenes evne til å opprettholde kjøpekraft i økonomien. Fordi det typisk er de lavest lønte som forbruker størst andel av sin disponible inntekt, vil også deres inntektsbortfall og inntektssikring ha størst betydning for kjørekraften i økonomien.

Bak disse krisepakkene har det stått ulike stortingsflertall. Enkelte ganger har opposisjonen på venstresiden sammen med Frp dannet flertall uten regjeringspartiene. I mange tilfeller har partiene i opposisjon utvidet, forlenget eller forbedret regjeringens krisetiltak, særlig for arbeidstakere og enkeltmennesker. Få dager etter Stortingets første vedtak i mars 2020, ble det anslått at opposisjonen hadde lagt til 30 mrd.¹ utover regjeringens forslag den 16 mars, og ytterligere 14 milliarder den 19 mars. Senere tiltak og pakket har også blitt påpluset i Stortinget. Dette og liknende anslag har stadig blitt opp- og nedjusterte og er vanskelige å anslå presist.

Resultatet av opposisjonens arbeid er at flere grupper har fått sikret sin inntekt, ordningene for permitterte og arbeidsledige har blitt rausere, ordningene har blitt forlenget og sikret forutsigbarhet for kriserammede og det har bidratt til å forbedre fordelingsprofilen på den økonomiske politikken.

Et viktig nøkkeltall for arbeidstakere er Stortingets vedtak, også i mars 2020, som medførte at det ble gitt **8 milliarder** kroner i lønnskompensasjon til 380 000 arbeidstakere. Endringen alene medførte at permitterte fikk 30 prosent høyere månedslønn mer enn hva de ellers ville fått med regjeringens forslag, samt at mange uten dagpengerettigheter fikk støtte de ellers ikke ville fått.

Viktige bidrag for å lette en vanskelig situasjon for arbeidstakere, supplert av opposisjonen i behandling av regjeringens foreslåtte krisepakke i mars 2020, var:

- **Økt dagpengesats.** Dagpenger for permitterte og ledige ble oppjustert til å utgjøre 80 prosent av dagpengegrunnlaget opp til 3G og 62,4 prosent av den delen av dagpengegrunnlaget som er mellom 3G og 6G. Dette fikk stor betydning for mange av de permitterte og ledige. For eksempel fikk en som ble permittert i starten av krisen med lønn på ca. 300 000 (3g) få omtrent 56.000 mer i året med reglene vedtatt i Stortinget, sammenlignet med regjeringens forslag. Mange av gruppene som er hardest rammet av pandemien, slik som hotellresepsjonister, servitører, guider og bartendere har en snittlønn på mellom 300.000 og 400.000.
- **Innlemmelse av folk med svært lave inntekter:** Flere med lave inntekter fikk rett på dagpenger. Den nedre inntektsgrensen for rett til dagpenger ble senket til 0,75G siste 12 måneder eller 2,25 G siste 36 måneder.
- **Kompensasjonsordning for frilansere og selvstendige.** Fordi selvstendig næringsdrivende og mange frilansere faller utenfor dagpengeordningen, ble det opprettet en egen ordning for disse. I mai 2021 var det utbetalt om lag 1,1 milliard kroner. I gjennomsnitt 38 000 kroner til 29 000 mottakere.²
- **Kompensasjonsordning for lærlinger.** Mange lærlinger har ikke rett på dagpenger, og det ble opprettet en egen ordning. Høsten 2020 hadde 3 200 lærlinger mottatt støtte.
- Antallet **omsorgsdager** ble doblet – slik at foreldre slapp å bekymre seg for om de måtte miste lønn mens de måtte være hjemme med barn mens barnehagene og skolene var stengt
- Mottakere av **arbeidsavklaringspenger** fikk forlenget støtteperioden med 6 måneder.
- **Studenter** med inntektsbortfall har fått støtte, og flere tusen ekstra husstander får bostøtte
- I tillegg fikk opposisjonen i februar 2021 gjennomslag for **feriepenger på dagpenger.** Det er en midlertidig ordning på 10,2 prosent sikrer mange permitterte fra 2020 feriepenger i 2021. Ap, Sp, SV stemte subsidiært for dette forslaget, da de – og LO – alltid har ønsket seg den gamle permanente løsningen tilbake. Regjeringen fjernet denne i 2015.

Samtidig er det mye partiene på venstresiden har foreslått, men som ikke har blitt vedtatt. Spesielt gjelder det krav til bedrifter som mottar støtte gjennom regjeringens kompensasjonsordning. Det har gang på gang blir fremmet forslag om å begrense muligheter til å ta ut utbytte og betale ut bonuser, blant annet.

Bedriftene har mottatt mye støtte, spesielt gjennom kompensasjonsordningen som ble opprettet våren 2020. Ordningene har vært store, brede og tilnærmet vilkårsløse. En

konsekvens av det er at det meste av støtten har gått til de store bedriftene. Det har også kommet frem flere historier om bedrifter som likevel har betalt ut utbytte eller bonuser, mange har også gjort det bra gjennom pandemien og kunne i ettertid ha klart seg uten støtte fra staten. Få har betalt tilbake.

Når de store bedriftene også har større muligheter til å hente nødvendig kapital i pengemarkedet enn små, og dessuten har tatt risiko som i noen tilfeller lønner seg og i andre ikke, fremstår støtten til næringslivet som svært ukritisk. I tillegg har for eksempel forskere ved NHH vist at om at noen av de som har fått mest, heller ikke betaler særlig med skatt i Norge.

Kriser rammer skjevt. Pandemien har vært tyngst både helsemessig og økonomisk for de med lavest inntekt og utdanning fra før. Noen har mistet store deler av inntekten sin og mange har blitt arbeidsledige, og konsekvensene ser vi i økte inkassosaker og lengre køer hos fattighuset.³ Enkeltnæringer har hatt det svært tøft, mens andre har opplevd økt omsetning. Den høye offentlige pengebruken i økonomien og de lave rentene har tilgodesett mange av de som ikke direkte har blitt rammet av økonomien. Mange har spart mer enn ellers, mens noen har blitt svært rike. Inntektsforskjellene har trolig økt under pandemien som følge av mange av de som har blitt permittert allerede tjente lite.

Samtidig som at det er liten tvil om at den økonomiske politikken har hjulpet Norge gjennom krisen, er det også slik at opposisjonens arbeid med krisepakkene har gjort fordelingsprofilen på dem bedre. Selv om det har være relativt stor enighet om å bruke mye penger, spiller det en rolle hvordan pengene blir brukt. Brukes de til å redde eiere som burde ha kunne klart seg selv, eller til å sikre inntekten og kjøpekraften til arbeidstakere som mister jobben.

Sommeren 2021⁴ er det fortsatt om lag 140 000 helt og delvis ledige.ⁱ Om lag en tredjedel av disse er langtidsledige, og en tredjedel er permitterte. Å få flest mulig av de ledige tilbake i jobb er svært viktig. I tillegg må de økte ulikhetene reduseres. Selv om vaksinene nå rulles ut og samfunnet åpnes, er ikke oppgaven med å gjenoppbygge økonomien og samfunnet over.

ⁱ Juli 2021 186 774 helt ledige, 49 464 delvis ledige hos NAV. I tillegg 13 039 på tiltak.

Innholdsfortegnelse

1	Økonomisk politikk i en pandemi	7
1.1	Pandemi er også økonomisk krise	7
1.2	Ny økonomisk krisepolitikk.....	8
1.3	Krisepakker i praksis	9
2	Krisepakkenes fordelingsprofil	14
2.1	Unngå konkurser	14
2.1.1	Lånegarantiordninger.....	15
2.1.2	Permitteringer	16
2.1.3	Kompensasjonsordningen/kontantstøtten til bedrifter	18
2.1.4	Skatte- og avgiftsendringer	21
2.1.5	Lønnsstøtte.....	22
2.2	Opprettholde kjøpekraft og gi støtte til permitterte og ledige.....	23
2.2.1	Dagpengesatsene	23
2.2.2	Feriepenger på dagpenger	24
2.2.3	Frilansere og selvstendig næringsdrivende.....	24
2.2.4	Kompetansehevende tiltak	25
3	Konklusjoner.....	26
4	Kilder	31

1 Økonomisk politikk i en pandemi

Pandemien var et faktum vinteren 2020. Drastiske tiltak var på plass i Kina i januar, og fra mars stengte store deler av den europeiske økonomien ned for å stoppe smittespredning. Covid-19-pandemien er først og fremst en helsekrise. Globalt er over 180 millioner mennesker smittet og nesten fire millioner døde. I Norge har både sykdoms- og dødstall vært lavere enn i mange andre deler av verden.

De menneskelige effektene av et verdensomspennende virusutbrudd er store og rammer enkeltmennesker, familier, lokalsamfunn og land.

1.1 Pandemi er også økonomisk krise

Få hadde likevel forutsett at en pandemi i så stor grad også er en økonomisk krise. Gjennom krisen har strenge smitteverntiltak rammet økonomien hardt. Dersom koronaviruset hadde fått herjet fritt, ville de helsemessige konsekvensene blitt katastrofale. Myndighetens respons har derfor vært å isolere viruset og stanse smittespredningen. Et av de viktigste midlene har vært å redusere mobiliteten i samfunnet, og dermed har tidvis store deler av samfunnet og økonomien blitt stengt ned. I tillegg har befolkningen blitt bedt om å generelt holde et lavt aktivitetsnivå, holde seg hjemme og reise mindre. Både reguleringer, anbefalingene og den enkeltes frykt for smitte har ført til at mange har holdt seg mye i ro. Disse tiltakene har også hatt økonomiske konsekvenser, fordi etterspørselen har falt.

I Norge ble det i de første månedene av pandemien registrert over 250 000 permitterte arbeidstakere, eller om lag ni prosent av arbeidsstyrken. Tall fra NAV viser at 414 000 personer ble registrert som arbeidssøkere i perioden fra 10. mars til 19. mai.

Det har vært store forskjeller i hvilke deler av økonomien som har blitt rammet. Næringer som er avhengig av at folk kan bevege seg og møtes, som reiseliv, servering og kultur, og annen personlig tjenesteytende næringer, har blitt rammet hardt. Andre har opplevd økt omsetning og aktivitet, som dagligvare, sport og friluft, interiør og teknologi.

Ikke minst har krisen rammet skjevt økonomisk i den forstand at det var de lavest lønte jobbene som forsvant først. Jobber som kan utføres på hjemmekontor, er ofte bedre betalt enn både de som ble stengt ned og de som ble stående i førstelinjen for eksempel i butikkene. Studier fra Frisch-senteret viser hvordan lavtlønte i størst grad har blitt permittert eller ledige, kvinner i tjenestenæringen har vært rammet hardt, og ofte er det to i samme husholdning som har mistet jobben. Så mens lavere boligrente og redusert privat forbruk har gitt bedre råd til store deler av befolkningen, har mange andre opplevd dramatisk fall i inntekt og kjøpekraft. Det siste synes også i form av vekst i antallet inkassosaker mot slutten av 2021.⁵

Det er ingen omvendt proporsjonalitet mellom smittevern og økonomi. Færre smitteverntiltak og høyere smitte ville neppe gavnet økonomien det heller. Så langt er Norge et av landene som har hatt både lavest dødelighet og lavest fall i BNP.⁶ Anslagene for den økonomiske veksten i Norge god, og anslås til ca. 3,7 prosent.

1.2 Ny økonomisk krisepolitikk

I en krise kan myndighetene velge å føre en ekspansiv økonomisk politikk for å få fart på økonomien, eller en mer forsiktig politikk for å opprettholde budsjettbalanse når skatteinntektene faller. Innenfor en mer ekspansiv politikk kan myndighetene også velge å fokusere på å sikre produksjonen og bedrifter, eller å sikre kjøpekraften i befolkningen. Stort sett vil man velge å gjøre begge deler, med varierende styrke og prioritering. Både ekspansiv pengepolitikk, i form av lavere renter eller kjøp av obligasjoner, og finanspolitikk i form av økte statlige utgifter, kan motvirke økonomisk nedgang. Motsatt kan passivitet forsterke og forlenge krisen. Det varen av lærdommene etter finanskrisen i 2008. Da ble krisepolitikken og pengestrømmene stanset for tidlig, og arbeidsledigheten, særlig blant unge, forble høy.

I 2020 var det, både i verden og i Norge, bred politisk enighet om at en ekspansiv finans- og pengepolitikk var nødvendig for å unngå at krisen ble enda dypere enn nødvendig. Parallelt med en ny praktisk tilnærming i politikken har det skjedd et skifte innenfor academia og i tankegangen til store og viktige økonomiske institusjoner. Både IMF, Verdensbanken og sentralbanker har anbefalt ekspansiv finanspolitikk som middel mot krisen. OECD anbefalte økte overføringer til arbeidsledige og støtte til bedrifter som måtte sette aktiviteten ned. Flere ledere i Europa var tidlig ute og lovet at statene skulle gjøre «whatever it takes» for å holde økonomien i gang, løfter som var viktige signaler til markedet og antakelig bidro til å unngå enda dypere økonomisk tilbakegang. Dette ser vi i de store krisepakkene fra Biden-administrasjonen i USA, der blant annet sjekker har blitt sendt ut til innbyggerne. EU har lagt vekk selvpålagte budsjettbegrensninger og har også gått sammen om å finansiere lån, via nyopprettet euro-obligasjoner. Det er en erkjennelse av at staten har en viktig rolle å spille i en krise, og at å opprettholde kjøpekraften i befolkningen er bra for økonomien.

I Norge satte sentralbanken raskt styringsrenten ned for å bidra til likviditet og ro i markedet. Norges Bank satte renten ned tre ganger fra 13. mars til 11. mai.ⁱⁱ Siden da har styringsrenten vært null prosent. Så lave renter gjør det pengepolitiske verktøyet i motkonjunkturpolitikken mindre virkningsfullt. Rentenedsettelse kan ikke lenger bidra til å sette fart på økonomien når den allerede er i null (selv om noen taler for at den kan være negativ, er det upløyd mark). At pengepolitikken ikke kan bidra med så mye, gjør at finanspolitikken blir desto viktigere. Den er det politikerne som styrer, og desto mer ansvar har bitt lagt på deres skuldre i denne situasjonen.

Det har blitt brukt mye penger. I motsetning til mange andre land har Norge et oljefond å hente finansiering av krisepakker fra. For 2021 har det blitt brukt ca. 400 mrd. oljekroner. Krisepengebruken er foreløpig 229 milliarder kroner for 2020 og 2021. Ifølge revidert budsjett for 2021 ble uttaket av fondet høyere enn handlingsregelens langsiktige rettesnor på 3 prosent, og ble 3,7 prosent.⁷

ⁱⁱ Norges Bank satte styringsrenten ned til 13. mars (fra 1,5 til 1 prosent), 19. mars (fra 1 til 0,25) og 11. mai (fra 0,5 til 0).

Det var ikke åpenbart hvordan ekspansiv *finanspolitikk* skal fungere under en pandemi, når hele poenget med smitteverntiltak nettopp er å redusere aktivitet. Ved mer tradisjonelle økonomiske kriser vil myndighetene typisk sette inn tiltak som skal øke etterspørselen økonomien, som for eksempel å sette i gang byggeprosjekter eller andre aktiviteter som gir økt offentlig etterspørsel. Den økonomiske krisepolitikken nå måtte innrettes helt annerledes.

Viktige formål for den norske politikken som har blitt ført har vært å unngå unødvendige konkurser, og dessuten kompensere enkeltpersoner som mister inntektsgrunnlag og kjøpekraft. Når myndighetene pålegger bedrifter å stenge eller å redusere sin aktivitet, og dermed forårsaker at folk mister jobben, vil mange mene at det er det rimelig å forvente at både eiere og arbeidstakere i noen grad kompenserer for tap som disse reglene påfører dem. Samtidig vil det alltid være en grense for hva som er rimelig og hvor mye risiko hver enkelt(aktør) selv må ta.

Et argument mot å avlaste for mye privat risiko, er jo at i gode tider vil oppsiden i stor grad tilfalle de private eierne, selv om noe også blir inntekter til staten gjennom økte skatteinntekter. Dermed er det også rimelig at i dårlige tider, og i kriser som denne, deles risiko, men det blir urimelig om fellesskapet skal ta hele nedsiden.

En viktig kritikk av finanskrisens store redningspakker til bankene i 2009, blant annet USA, nettopp at myndighetene bidro til å «sosialisere tap, og privatisere gevinst».

Mange har også tatt til orde for at når myndighetene skal bruke så mye penger på å stimulere økonomien, bør disse pengene også bidra til å dytte økonomien over i en omstilling den likevel må gjennom, i retning av lavere utslipp og økt bærekraft. Det har i mindre grad skjedd i Norge enn i mange andre land. Ifølge konsulentselskapet EY har bare 3,6 av 160 krisemilliarder i Norge vært innrettet for å fremme på grønn omstilling.⁸

1.3 Krisepakker i praksis

Fra den første krisepakken regjeringen la frem 13. mars 2020 har en rekke andre krisepakker og tiltak vært sendt til og behandlet i Stortinget. En rekke ulike økonomiske tiltak er blitt foreslått og vedtatt: regler for permittering, ledighet og inntektssikring, risikolån og rene utbetalinger etter ulike kriterier. De uttalte målene for disse krisepakkene og enkelttiltakene har vært å bevare arbeidsplasser, at tiltakene skulle være midlertidige og treffsikre, og at de skulle være raske å implementere. Det var først og fremst likviditetsproblemer som rammet bedrifter, samt husholdninger som mistet jobben eller ble permittert, tiltakene skulle møte.

På grunn av den parlamentariske situasjonen, der Frp nylig hadde gått ut av regjeringen, og Solberg-regjeringen derfor ikke hadde et klart flertall bak seg, har ulike flertall stått bak de ulike vedtakene. Det har ført til ulike flertallskonstellasjoner og betydelige muligheter for Stortinget til å endre og forbedre regjeringens forslag. Samtidig gjør denne parlamentariske situasjonen, sammen med tempoet i saksbehandlingen, at allianser har blitt inngått på tvers av blokker, og at det ikke alltid er rett frem å lese ut av offisielle dokumenter hva som har vært de ulike partienes primærstandpunkter og hvor nye forslag og kompromisser har

oppstått. Mange har også stemt for ting de ikke var helt enige i. Alle har vært opptatt av å få hjelp ut raskt, og det har vært høyt prioritert.

Ofte har Stortinget gjort betydelige endringer i det regjeringen har presentert. Endringene har gjort pakkene dyrere, men har også i mange tilfeller handlet om fordeling og inkludering av flere grupper. Opposisjonen har ikke tilgang på samme utredningsapparat som regjeringen har, og deres forslag blir nødvendigvis mindre utredet. Samtidig har mange av endringene som har kommet til gjennom forhandlinger i Stortinget, bidratt til en bedre fordelings effekt og ivaretatt hensyn som ellers ikke ville fått plass.

Samtidig har det også blitt vedtatt statsbudsjett og reviderte budsjett, der et borgerlig flertall både har behandlet krisetiltakene og annen økonomisk politikk alene.

Vi har delt inn noen utvalgte tiltak i to hovedkategorier: Støtte til *bedrifter*, hovedsakelig med mål om å unngå konkurser, og støtte til *permitterte og ledige*, for å gi tilstrekkelig inntektssikring og sikre kjøpekraft. Vi har gjort et utvalg, som først og fremst basert på bakgrunn av å kunne se på fordelingsprofil. Noen er omtalt i detalj, andre mer overflatisk. På lengre sikt vil det være nødvendig å gjøre en grundig og mer omfattende evaluering av krisepakkenes innretning, treffsikkerhet, effektivitet og fordelings effekter.

En grov oversikt over krisepakkenes reise fra regjeringen og gjennom Stortinget.

13. mars 2020: Den aller første **krisepakken ble lagt frem av regjeringen** på en pressekonferanse 13. mars. Som akutte tiltak foreslo regjeringen tiltak på økte utgifter med 1 milliard, og reduserte inntekter på 1,6 milliarder. Pakken som helhet ble anslått til om lag seks milliarder kroner inkludert utsatt skattebetalinger og andre følgeendringer i statsbudsjettet. Pakken inneholdt penger til helsevesenet for å sikre kapasitet. For å styrke bedriftene ble fristene for betaling av merverdiavgift og forskuddsskatt utsatt. En ny løsning for utsatt formuesskatt ble også foreslått. Regjeringen foreslo å redusere arbeidsgivers lønnsplikt ved permittering fra femten til to dager, og å redusere ventetiden for å få dagpenger (før måtte du vente tre dager), samt å redusere hvor mye en måtte være permittert før man hadde rett på dagpenger (før måtte du være permittert minst 50, nå holdt det med 40 prosent). Bevilgningene til dagpenger som følge av endringene ble økt med 725 millioner kroner. Det ble også gitt økt rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner til kompetansehevende tiltak (300 millioner). Flypassasjeravgiften ble midlertidig fjernet (1,6 milliarder), det ble også alle lufthavnavgifter (tilsvarte 3,8 milliarder i 2019). (Prop. 52 S (2019-2020) og Prop. 53 LS (2019-2020))

16. mars: Opposisjonen mente regjeringens forslag var utilstrekkelig. Partiene Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet kom **til enighet på Stortinget** med store påplussinger utover regjeringens forslag. Etter videre forhandlinger ble alle partiene blant annet enige om å sikre full lønn i minst 20 dager med permittering, øke dagpengesatsen midlertidig til 80 prosent (opp til 3G), gi flere med lave inntekter dagpengerrettigheter, ta en større del av regningen for sykepenge og omsorgspenger, gi lærlinger inntektssikring og sykepenge og omsorgspenger til frilansere og selvstendig næringsdrivende. Stortinget ba også regjeringen innføre en ordning med 80 prosent

kompensasjon til frilansere og selvstendige som mistet inntekten. I tillegg å redusere lav momssats til 8 prosent og stille aktivitetskrav for sosialhjelp i bero.

19. mars. Nytt forlik på Stortinget og videre behandling av regjeringens opprinnelige forslag. Dette omfattet midlertidig nedsettelse av arbeidsgiveravgiften, en kompensasjonsordning for arrangører på kultur-ⁱⁱⁱ, frivillighets- og idrettsfeltet. I tillegg skulle kommunene få kompensasjon for bortfall av foreldrebetaling i barnehager og skolefritidsordninger i offentlige skoler. Partiene på venstresiden ønsket å forby selskaper som mottok støtte via lånegarantiordningen å kunne ta utbytte, det stemte regjeringspartiene og Frp mot.

20. mars: Regjeringen la fram to låne- og garantiordninger på 100 milliarder. (Prop. 58 LS.)

31. mars: Ny proposisjon fra regjeringen (Prop. 67 S) med oppfølging av Stortingets tidligere vedtak og ytterligere tiltak.⁹ Stortinget la til mer penger til blant annet kommunene, studenter, bostøtte, Husbanken: 5 milliarder kroner økt støtte til kommunene, 5 milliarder kroner for å utvide Husbankens låneramme, 1 milliard kroner mer i stipend til studenter, 1 milliard kroner til kollektivselskapene for å dekke tapte billettinntekter, 1 milliard kroner til vedlikehold og utbedring av offentlig infrastruktur, 500 millioner kroner til bostøtte for at flere kan søke, styrke miljøteknologiordningen på 750 millioner kroner, 150 millioner kroner til bredbåndutbygging i distriktene, 100 millioner kroner til innovasjonstilskudd, 100 millioner kroner ekstra til frivillighet, kultur og idrett. I tillegg kom Stortinget med 37 anmodningsvedtak til regjeringen. Disse inneholdt blant annet utsettelse av flere særavgifter, vurderinger av ytterligere utvidelser inntektssikring, bostøtte og Husbanken, ny modell for opsjonsbeskatning, gjeninnføring av CO2-fritak for ikke-kvotepliktig sektor, foreslå modell for å konvertere studielån til stipend, løsning for å kombinere dagpenger og utdanning, samt endringer i høyere utdanningssektoren for å tilpasse utdanning til flere, forslag om samferdselsprosjekter og endringer i konkursregelverk.¹⁰

3. april: Regjeringen legger frem den midlertidige generelle kompensasjonsordningen for næringslivet (Prop 70 LS (2019-2020) iverksatt 17. april). Stortinget stilte seg bak ordningen, et mindretall kom med en rekke forslag om krav og begrensninger til ordningen.¹¹

29. mai: Allerede i mai 2020 var regjeringens fokus på veien ut av krisen og å få hjulene i gang. Derfor ble det ikke foreslått noen generelle krisetiltak på dette tidspunktet. Det ble også vurdert å oppheve en del av ordningen, likevel ble de fleste midlertidige inntektssikringsordningene videreført i prop. 127 S (2019-2020). Regjeringen foreslo for eksempel at arbeidsgivernes lønnsplikt ved permittering skulle økes igjen, opp fra to til ti dager (fra og med 1. september). Det kom også justeringer i kompensasjonsordningen for sesongbedrifter. En lønnstøtteordning for å ta permitterte tilbake ble skissert. Ordningen ble vedtatt i juni, gjaldt i første runde for juli og august og trådte i kraft 23. Juni. Bedrifter som hadde mer enn 10 prosents omsetningsfall kunne søke, og kunne få 15 000 kroner per månedsverk som ble tatt tilbake i minst like stor stilling som de var permittert fra.

21. september: Nye økonomiske tiltak fra regjeringen i Prop. 142S (2019-2020).¹² Permitteringsperioden ble forlenget fra 26 til 52 uker fra og med 1. november.¹³ Ny runde

---

ⁱⁱⁱ Et mindretall foreslo at ordningen også skulle gjelde underleverandører til kulturfeltet.

med lønnsstøtte til bedrifter som tok permitterte tilbake. Den gjaldt for oktober-desember 2020.¹⁴ En rekke ordninger ble også videreført, og det ble gitt mer til kommunene. Den generelle kompensasjonsordningen for bedrifter ble avvirket i august, men i denne proposisjonen ble en ny og egen kompensasjonsordning for reiselivsnæringen skissert til å gjelde ut året.¹⁵

10. november: Tillegg til statsbudsjettet (Prop. 1 S Tillegg 1 (2020-2021) fra regjeringen.¹⁶ Smittetallene økte betydelig i løpet av høsten. Det fikk konsekvenser for den økonomiske aktiviteten og behovene for tiltak anslått i Statsbudsjettet for 2020. I tillegg lå det inne tiltak 17,7 på milliarder, hvorav 6,2 milliarder gikk til kommunesektoren. Det ble også foreslått en «ny, noe justert og forenklet, generell kompensasjonsordning» for perioden september 2020 til februar 2021. (Denne ble overført til Brønnøysundsregistrene og kom på plass i januar.)¹⁷ Støtte til sårbare grupper, kompensasjon til kommuner og fylkeskommuner, videreføring av forhøyet dagpengesats og sykepengeordningen. Regjeringen dannet flertall med Frp i budsjettforhandlingene.

2021

Tidlig i januar krever opposisjonen flere krisetiltak fra regjeringen.¹⁸

15. januar: Prop. 72 S (2020-2021). Regjeringen foreslår å forlenge noen ordninger som opposisjonen har etterlyst, som perioden arbeidsgivere fritas fra lønnsplikt under permittering, den midlertidige kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere, ordningen med dagpenger til lærlinger og forhøyet dagpengesats til 1. juli 2021.

18. januar: Ny kompensasjonsordning for bedrifter åpner. Den bygger på den gamle ordningen, med noen justeringer.

19. januar: Etter initiativ fra Ap blir opposisjonen (Ap, SV, Sp og Frp) enige om 22 punkter som får flertall i Stortinget, men blir vedtatt mot regjeringspartienes stemmer. Den viderefører blant annet permitteringsordninger, forhøyede dagpengesatser og kompensasjonsordningen for bedrifter og selvstendige og frilansere. Det vedtas 1 mrd til målrettede tiltak for arbeidsledige og permitterte. De ba også regjeringen komme tilbake med en ny ordning for lønnsstøtte. Senere foreslår regjeringen at arbeidsgivere med minst 70 prosent omsetningsfall får inntil 25 000 kroner i måneden per ansatt som tas tilbake fra permittering. Ved omsetningsfall under 70 prosent, avtar støttebeløpet gradvis ned til 10 000 kroner for et omsetningsfall på 15 prosent.¹⁹ Det ble også fremmet en rekke forslag om å forlenge og utvide økonomiske tiltak for permitterte, selvstendige, mottakere av sosialhjelp og AAP, økt bostøtte, krav til støttemottakere. Forslagene ble nedstemt mot regjeringen og Frps stemmer.

29. januar: Regjeringen følger opp flere av de 22 anmodningsvedtakene fra Stortinget 19. januar.²⁰ Kompensasjonsordningen og en rekke andre ordninger etter anmodningsvedtak i Stortinget forlenges, kompensasjonsordningen ut juni, ordninger for arbeidstakerne ut september. Prop. 79 S (2019-2020)

18. februar: Opposisjonen (flertall med Frp) gjør endringer i Statsbudsjettet for 2021 og utvider permitteringsperioden til 1. oktober, forlenger ordningen med forhøyet dagpengesats, ordningen for lærlinger. Vedtatt mot regjeringens stemmer.

23. februar: Forslag fra Sp, SV og Rødt om å inkludere kostnader ved tapt varelager i kompensasjonsordningen. Får flertall mot regjeringens stemmer.

15. mars: Den nye lønnstøtteordningen for å ta permitterte tilbake trer i kraft. Den ble utarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet. Den kommer med noen få justeringer fra den gamle. Bedriftene kunne søke fra 3. mai og den vil gjelde ut juni 2021.²¹

11. mai: Revidert nasjonalbudsjett 2021 etter forhandlinger med Frp. En rekke forlengelser av tiltak, blant annet for sykepenger, dagpenger og lærlinger til 30. september 2021.²² Kompensasjonsordningen for bedrifter forlenges i en justert utgave ut oktober, med fullmakt til regjeringen om å avvikle den etter august.

9. juni: Kompensasjonsordningen for bedrifter utvides. Nå inkluderer også varelager, etter vedtak i Stortinget, i definisjonen av faste utgifter. Bedriftene kan nå søke for mars og april 2021.²³

2 Krisepakkenes fordelingsprofil

I dette kapitlet går vi gjennom hovedtrekkene i disse pakkene og deler analysen i (i) støtte til næringslivet for å unngå konkurser og (ii) støtte til permitterte arbeidstakere for å opprettholde kjøpekraft. Vi presenterer i dette kapitlet de viktigste forslagene som er begrunnet med fordelingshensyn. Vi beskriver også noen av debattene og konsekvensene.

2.1 Unngå konkurser

Næringslivet og bedrifter har fått mye støtte gjennom pandemien. Det har vært helt nødvendig fordi det fra politisk hold, for å hindre smittespredning, har blitt stengt ned en rekke bedrifter og bransjer. I tillegg har det generelle aktivitetsnivået i befolkningen vært svært lavt – noe som har gått sterkt utover mange bedrifter, spesielt innenfor reiseliv, servering, kultur og tjenester som krever at folk møtes.

Fordi det nærmest over natten ble slutt på inntektene til mange bedrifter, har det vært et viktig mål å sikre likviditet og opprettholde produksjonskapasitet slik at aktiviteten raskt kan komme tilbake når smittesituasjonen tillater det. Målene for politikken har vært at levedyktige bedrifter ikke skulle gå konkurs, slik at arbeidsplasser forsvant. Det skulle gjøre at økonomien kunne hente seg raskere inn igjen etter pandemien slik at folk ikke ble varig støtt ut av arbeidslivet. Ordningene skulle også være brede og bli iverksatt raskt, saksbehandlingstiden skulle være kort. Det ble etter hvert også opprettet innsyns- og kontrollordninger.

Likviditet til bedrifter ble forsøksvis sikret ved at staten tok en del av regningen for utgifter til permittering og sykelønn, skatter og avgifter ble utsatt, banker fikk lånegarantier slik at de kunne låne ut mer til bedrifter som trengte penger. Etter hvert ble det også innført en kompensasjonsordning til bedrifter som fikk omsetningsfall og som slet med å betale sine faste uunngåelige kostnader. Fra sommeren 2020 ble det også laget en lønnsstøtteordning for bedrifter som tok tilbake permitterte ansatte. Det ble laget en ny, men liknende ordning tidlig vår 2021 etter at Stortinget hadde bedt regjeringen finne en god løsning.

Det er vanskelige avveininger i et mål om å unngå konkurser i en krise. I en normalsituasjon vil også mange bedrifter måtte legge ned som følge av at de taper i konkurransen. Det er stort sett ønskelig og gir en sunnere markedsøkonomi. Bedrifter tar en kalkulert risiko for å tjene penger, og må derfor også i utgangspunktet ta tapene, så vel som gevinstene – uansett hvor uforutsett årsaken til tapene kan være.

I en krisesituasjon er det vanskelig å skille mellom virksomheter som ville klart seg uten krise og de som vanligvis ikke ville lyktes. Det kan i tillegg være et argument i seg selv å få bedrifter gjennom krise for å unngå masseoppsigelser, særlig i en tid der det er vanskelig å få ny jobb. Det koster å redde bedrifter i en krise, men er også kostnader for samfunnet forbundet med å la dem gå konkurs.

2.1.1 Lånegarantiordninger

Å garantere for lån reduserer risikoene bankene løper når de vurderer å gi lån til bedrifter. Målet er at bankene skal gi lån og sikre nødvendig likviditet til bedrifter i en vanskelig tid.

15. mars 2020 varslet regjeringen to låne- og garantiordninger.²⁴ Den statlige garantiordningen for lån til små og mellomstore bedrifter ble vedtatt 21. mars, og fikk da en varighet frem til 1. juni. Den fikk en garantiramme på 50 milliarder kroner, og staten skulle garantere 90 prosent for hvert lån. For små og mellomstore bedrifter er maksimalt lånebeløp 50 millioner kroner, for store 150 millioner (disse ble inkludert 2. april). I tillegg ble statens obligasjonsfond gjenopprettet (første gang opprettet under finanskrisen i 2008) for å styrke tilgangen til kreditt for norske selskaper og bidra til et velfungerende marked for kredittobligasjoner. Folketrygdfondet vil stå for den operative gjennomføringen. Ordningen hadde en ramme på 50 milliarder kroner. Anslått tapsavsetning (det vil si hvor mange som ikke ville kunne betale tilbake) 10 milliarder.

Etter behandling i finanskomiteen ble det formulert, av et flertall minus Rødt, en forventning om at selskaper som mottok denne type støtte, så langt det lot seg gjøre skulle unngå å ta utbytte, og vise tilbakeholdenhet på lønn og bonuser. Ap, Sp, SV, MDG og Rødt ønsket at det skulle formaliseres ved at regjeringen skulle be selskapene forplikte seg til å sette makstak på godtgjørelser og en grense for utbetaling av utbytter. Et mindretall i finanskomiteen, bestående av SV, Rødt og MDG, ba regjeringen sørge for at selskaper og banker som staten garanterer lån for, ikke betaler ut utbytte inntil kapitalbufferen (reduksjon av kapitalkravene) igjen ble hevet.²⁵

13. november besluttet finansdepartementet at garantiordningen for lån til bedrifter forlenges til 30. juni 2021. Det åpnes også for at garanterte lån kan ha en løpetid på inntil seks år.²⁶

Lån er en god måte å få likviditet ut på. Det er også en måte som kan bidra til å skille ut levedyktige bedrifter fra de som ikke er det. Når det er profesjonelle finansinstitusjoner som skal gi lånene, foretar de en vurdering av selskapet før de gir ut lån – selv om disse er garantert av staten.

En innvending mot risikolån som krisetiltak er at det kan være lite hensiktsmessig å ta opp lån for å dekke løpende kostnader, og at små og mellomstore bedrifter kan ha lite nytte av slike risikolån når de opplever plutselige omsetningsfall og må dekke løpende kostnader likevel.²⁷

Ifølge tall fra GIEK, som administrerer ordningen for staten, har det blitt innvilget over 4500 lån, og innvilget lån på over 12 milliarder kroner. Tre av fire kroner har blitt innvilget til små og mellom store bedrifter, og det er også disse bedriftene som står for det største antallet. Litt over 100 store bedrifter har fått lån.²⁸

Forslag fra opposisjonen til å stille krav til støttemottakere, og på den måten kunne øke tilliten til ordningen, ble ikke vedtatt.

2.1.2 Permitteringer

Permitteringsregelverket er til for at bedrifter, i perioder med lav aktivitet, ikke skal ha plikt til å betale lønn, samtidig som at arbeidstakeren ikke skal jobbe. Men til forskjell fra en oppsigelse, så opphører ikke arbeidsforholdet. Formålet er at bedrifter skal kunne holde på viktig kompetanse på tross av midlertidige fall i aktiviteten, uten å måtte betale lønn eller gå til oppsigelser. Samtidig skal arbeidstakeren ikke måtte miste jobben for korte perioder av gangen. Særlig har det vært behov for permitteringer i industrier der antall og omfang på oppdragene kan variere stort. Ofte skjer dette med konjunktursvingninger. Under oljeprisfallet i 2015 ble for eksempel ordningen også utvidet.

Permitteringsregelverket reguleres i hovedsak i tariffavtalene. Unntaket er antall dager arbeidsgiverne har lønnsplikt under permittering, som bestemmes av Stortinget, og i hvor lenge en permitteringsperiode kan vare. Lønnsplikten ilegger arbeidsgiverne en (nødvendig) kostnad ved permittering. I lønnspliktperioden får arbeidstaker full lønn, etter det får de dagpenger fra Nav.

Gjennom pandemien har permitteringsordningen blitt endret på to måter: redusert arbeidsgiveransvar for lønn i permitteringsperioden, og varighet på permittering.

Noe av det første regjeringen gjorde, 13. mars 2020, var å redusere regningen for arbeidsgivere med å redusere arbeidsgivers lønnsplikt fra 15 til to dager (Prop 52S, 13. mars), samt fjerne ventedagene for dagpenger for de som blir permitterte. Kravet om hvor mye du måtte ha redusert arbeidstiden for å ha rett til dagpenger ble også senket fra 50 til 40 prosent. Endringen i bedriftenes kostnader knyttet til permittering ga en viktig avlastning for bedrifter som over natten fikk virksomheten stengt eller omsetningen kraftig redusert.

Redusert lønnsplikt velter kostnadene over til den permitterte ansatte, fordi dagpengesatsene under permittering er lavere enn lønn. For at ikke arbeidstakerne måtte betale utover det som er vanlig ved en permittering, nemlig dagpenger etter dag 15, fikk opposisjonen ved **forlik i Stortinget 16. mars innført full lønnskompensasjon i 18 dager** etter at arbeidsgiverperioden (som da var redusert til to dager) var gått ut. Lønnskompensasjonen ble utbetalt av Nav. Lønnskompensasjon fikk du dersom du ble permittert før 31. august 2020. Fra og med 1. september ble lønnsplikten for arbeidsgiverne økt til 10 dager, og ordningen med lønnskompensasjon forsvant.²⁹

Arbeiderpartiet foreslo omtrent samtidig å legge arbeidsgiverperiode 2 på 5 dager. Dette ville innebære at arbeidsgivere som ønsket å fortsette permitteringer utover 26 uker på nytt måtte betale full lønn til de ansatte i 5 dager for å gi et økt insentiv til å hente tilbake ansatte.

Fordi Nav skulle dekke dag 3-14 av permitteringen før arbeidstakere skulle over på dagpenger, måtte en ny ordning på plass, og dette tok tid. I juni 2020 ventet fortsatt permitterte arbeidstakere på lønn for 18 dager. En alternativ løsning kunne ha vært å kompensere arbeidsgivere for utbetalt lønn i denne perioden heller enn å la arbeidstakerne vente på opprettelse av en helt ny arbeidsstrøm i Nav. Det ville gått utover bedriftenes likviditet på kort sikt, men også gitt langt færre søknader å behandle, og liknet mer på

ordninger vi allerede har for foreldrepenger og omsorgspermisjon. I stedet valgte man å legge risiko på permitterte arbeidstakere.

Konsekvensen av disse forsinkelsene er at mange permitterte har fått betydelige inntektstap og utrygghet. Det er uklart hvorfor ikke flere har benyttet forskuddsordningen for dagpenger, men det er naturlig å anta at mange er skeptiske til å motta penger de er usikre på om de har krav på. Det siste årets erfaringer der trygdemottakere har blitt urettmessig dømt og fengslet, og der mange har betalt tilbake penger uten å få tilbake skatt de allerede hadde betalt for disse pengene, kan ha svekket tilliten til trygdeordningene og gjort at mange vegrer seg for slike forskudd. Forskuddsordningen dekket uansett ikke kompensasjonen for tapt inntekt mellom dag 3 og dag 20 av permitteringen. Verken NAV eller regjeringen var forberedt på en situasjon som krevde rask omlegging av ordningene.

Fra og med 19. februar til og med 30. september 2021 er det ingen begrensning for hvor lenge du kan permittere en ansatt uten å betale lønn.³⁰

Våren 2020 kom det krav fra opposisjonspartiene og arbeidslivets parter om å utvide permitteringsperioden, men det ble ikke vedtatt før i august, med virkning fra 1. november 2020. «Selv om vi ser lyspunkter i deler av økonomien, er usikkerheten fortsatt så stor at vi nå velger å utvide permitteringsordningen fra 26 til 52 uker fra 1. november, sa arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen da. Regjeringen begrunnet også endringer med at bedrifter sto i fare for å miste verdifull kompetanse. Men dette var i realiteten kommet etter sterkt påtrykk fra LO, NHO og de øvrige partiene på Stortinget. LO hadde som krav å utvide fra 26 til 52 uker allerede i mars 2020.

Det har vært innvendt at utvidet permittering kan forsinke mobilitet og låse arbeidstakere inn i jobber som kanskje uansett ikke kommer tilbake. Fra LO har det imidlertid vært argumentert at jobbmarkedet ellers også er så usikkert at kjøpekraften og forutsigbarheten for arbeidstakere må komme først.

I starten av pandemien ble det trolig permittert flere enn nødvendig. Det kan skyldes gunstige permitteringsregler, men også generell panikk og usikkerhet hos mange bedrifter.

Holden-utvalget (i slutten av mai 2020) argumenterte for at arbeidsgiverperioden var fort kort, og ga for sterke insentiver til å permittere fremfor å holde folk i jobb. Utvalget mente ordningen generelt sett ga insentiver til passivitet ikke aktivitet. Senere viste det seg at det kom flere smitte- og nedstengningsbølger utover året, og at mai 2020 var ikke tiden for gjenåpning slik det kanskje så ut da. Samtidig pekte de på at for lange lønnspliktperioder kunne gi flere oppsigelser fordi permittering ble for dyrt.

En arbeidsgiverperiode 2 har også blitt diskutert. Fra bedriftene ble det argumentert for at en lang og dyr periode 2 fungerte som et sterkt disinsentiv til å ta permitterte tilbake og at oppsigelser ble et alternativ for mange. Smittesituasjonen var lenge svært uforutsigbar, og det var uvisst om en gjenåpning ville bli etterfulgt av en ny stengeperiode og nye permitteringer. Arbeidsgiverperiode 2 var ønsket av regjeringen og Frp, men ble stadig utsatt og aldri innført.³¹

Det har også vært en debatt om støtte skulle gis i form av lavere permitteringskostnader eller som lønns subsidier til bedriftene. Selv der bedriftene ble stengt ned kunne det vært ting å sysselsette ansatte med. Forefallende arbeid, vedlikehold, kurs og videreutdanning. Det ville bidratt til å snu insentivene. Når de nedstengte periodene varte så lenge som de har gjort, ville nok ikke lønns subsidier alene vært tilstrekkelig.

Endringene i permitteringsregelverket har vært bra for å lette kostnadene på bedriftene.. Trolig burde lønns subsidier også vært et tiltak, for å stimulere arbeidsgivere til å holde på ansatte, som et alternativ til permittering.^{iv}

2.1.3 Kompensasjonsordningen/kontantstøtten til bedrifter

Selv om det ble iverksatt umiddelbare tiltak for å hjelpe på likviditeten i bedriftene, ble det klart at mange bedrifter likevel slet når de mistet hele eller store deler av sine inntekter. Det er mange andre utgifter knyttet til det å drive en bedrift utover lønn til ansatte. Initiativet til en slik ordning kom fra flere hold. Fra LO, fra arbeidsgiversiden og fra flere partier.

2. april 2020 presenterte regjeringen, sammen med NHO, Virke, Finans Norge, SMB Norge og LO, første kompensasjonsordning for næringslivet.³²

Regjeringen var opptatt av at ordningen skulle treffe bredt, og det skulle legges vekt på å få ordningen raskt på plass. Det ble åpnet for å søke på ordningen allerede 17. april, og hadde i utgangspunktet 3 måneders varighet.

Ordningen innebar at bedrifter med mer enn 30 prosent omsetningsfall kunne søke om støtte. Størrelsen på kompensasjonen var avhengig av de faste kostnadene, kompensasjonsgraden var ca. 80 prosent avhengig av hvilken måned det ble søkt om og om bedriften var litt stengt ned eller bare hadde lavere aktivitet). Bedrifter som var blitt politisk stengt ned fikk høyere kompensasjonsgrad enn andre bedrifter.³³ Ordningen hadde en egenandel på 10 000 kroner i mars, og 5 000 etter det, og støttebeløp under 5 000 kroner utbetales ikke. Denne ble organisert via Skatteetaten frem til august 2020. (Da ble den avvirket). Det ble sett på behovet for å innføre maks grenser for tilskudd. Regjeringen vurderte 30 millioner per foretak per måned.

Under debatten i Stortinget 7. april ble det fremmet en rekke forslag av partiene på venstresiden som ikke ble vedtatt. Hele finanskomiteen (minus Rødt) sluttet seg likevel til regjeringens forslag. Komiteen ba i tillegg regjeringen se på tiltak som skulle bidra til fortsatt aktivitet, ikke nedstenging, de oppfordret til moderasjon i utbytter og bonuser blant støttemottakere. De ba regjeringen sikre at støtten ikke forsvant ut av landet, de ba også regjeringen følge med på om utleiende bidro til å avhjelpe situasjonene for rammede bedrifter, og på hvordan ordningen slo ut for nystartede bedrifter (som ikke hadde relevante sammenligningsår).

Ap, Sv, MdG og Rødt stemte for forslag om å begrense utbytte, styrehonorarer og lederlønninger fra bedrifter som mottok støtte. Ap, Sp, SV, MDG og Rødt fremmet forslag

---

^{iv} Ikke det samme som lønnstilskudd – som ble innført – se kap 2.1.5.

om å innføre en regel som sa at selskapene måtte trekke fra støttebeløpet før de eventuelt betalte ut utbytte. AP, SV, MDG, og Rødt stemte for at selskapene skulle forplikte seg til «å ikke øke lederlønn eller styrehonorar ut over gjennomsnittlig lønnsvekst». Det ble også foreslått av SV og Rødt at selskapene ikke skulle si opp noen når de mottok støtte. Og Rødt at selskapene skulle kunne dokumentere at de fulgte norske lønns-, HMS- og arbeidsvilkår. Sp og Rødt foreslå å fjerne egenandelen på 5 000.³⁴ Åpenhet er også en viktig del av behandlingen i Stortinget (<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/dO1Gno/stortinget-enige-om-aapne-kontantstoette-lister-for-bedriftene>)

SV, MDG og Rødt fremmet forslag om å regulere husleien og eventuelt kreve reduksjoner. Ingenting av dette ble vedtatt.

Ved senere behandlinger i kompensasjonsordningene og lønnsstøtteordningene har det vært fremmet en rekke forslag om å stoppe oppsigelser, utbytter, aksjetilbakekjøp og lederlønnsvekst i selskaper som mottar støtte, mange med støtte fra alle opposisjonspartiene bortsett fra FrP. Forslag om seriøsitetskrav og å stoppe utbetalinger til selskaper med tilknytning til skatteparadis fremmes også ved flere anledninger.

En ny kompensasjonsordning ble i starten av 2021 overført til Brønnøysundregisteret. Bedriftene kunne søke fra 18. januar for månedene desember, januar og februar. Den bygger på den gamle ordningen.

Gjennom 2020 og i regjeringens forhandlinger med Frp hadde taket på maksimalt støttebeløp blitt hevet til 80 millioner per måned. Opposisjonen forlenger ordningen utover de to månedene regjeringen foreslo, til 1. juli 2021.

Fra og med 9. juni 2021 kunne bedrifter også søke om tapte varelager i perioden november til februar. Da åpnet også søknadsrunden for perioden mars-juni 2021.

16. juni 2021 har 6 865 bedrifter søkt og fått utbetalt til sammen 6,4 milliarder kroner.

Det har vært viktig med en slik ordning, men også denne ordningen kan gi negative effekter. Særlig fordi kompensasjonen blir høyere jo større fallet i omsetning er. Det gir ikke bedriftene insentiver til å gjøre det de kan for å få inn hver eneste kroner og kunde de kan, det lønner seg ofte ikke. Sammen med de gunstige permitteringsreglene kan det gi store utslag. Holdenutvalget fra mai 2020, foreslo derfor å inkludere lønnskostnadene og senke kompensasjonsgraden.

Hensynet til mulig misbruk påvirket hva bedriftene kunne søke om å få kompensert. Uunngåelige faste kostnader, som var enkle å vise til og dokumentere. Husleie, renteutgifter, strøm o.l. Kostnadene skulle også være å finne på tvers av bransjer. Det gjorde blant annet at varelager ikke kom med før i senere utgaver av ordningen.

Ordningen fikk også mye kritikk for at den ble gitt som kontantstøtte og ikke som lån. Særlig gjaldt dette til de store bedriftene. Argumentet var at store bedrifter ofte har gode muligheter til å hente kapital i kapitalmarkedene. Enten fra nye investorer eller i form av lån. Dersom selskapene ble vurdert som levedyktige, også etter pandemien, ville markedet se

dette og stille opp. For små bedrifter er det gjerne vanskeligere å få lån, og kontantstøtte dermed mer nødvendig.

Når det i tillegg har vist seg at det er de store selskapene som har fått mest, ser det ut til at kritikerne har hatt mye rett.

Riksrevisjonen^v har undersøkt om kompensasjonsordningen til næringslivet har fungert slik den var ment. Ett av kriteriene var at den skulle være treffsikker. Det mener Riksrevisjonen at den i en viss grad ikke har vært.^{vi} Den har ikke kommet frem til de små, som trolig har trengt den mest. Minstebeløpet på 5 000 kroner kan ha vært for høyt for mange av de minste bedriftene, i tillegg kan selve søknadsprosessen ha vært vanskelig. Også bedrifter som var avhengig av enkeltperioder i løpet av et år, ble også i liten grad hjulpet av ordningen.

Mellom mars og oktober 2020, som er perioden Riksrevisjonen har sett på, ble det utbetalt i gjennomsnitt 156 000 kroner per virksomhet, største enkeltutbetaling var 49 millioner kroner, den enkeltbedriften som fikk mest var 218 millioner kroner.

De fleste søkerne fikk relativt lave støttebeløp, men som både Riksrevisjonen, forskning fra NHH og journalistikk har vist, så var det noen store som fikk relativt mye. Åtte bedrifter mottok 17 prosent av de totale tildelingene. Disse var STATS, Radisson Hotels Norway, Color Line Transport AS, Fjord Line, Hurtigruta Pluss AS, Scandic Hotels AS, Strawberry Group AS og PSG Geophysical AS og de mottok til sammen 1 161 400 000 kroner. 14 606 bedrifter mottok til sammen 3 prosent.

Flere selskaper har også betalt utbytte for året de har mottatt støtte for. En kartlegging fra E24 basert på innleverte årsregnskap har 1 401 selskaper samlet vedtatt utbytter på 1,69 milliarder kroner.^{vii}

I februar 2021 viste forskning fra NHH at fem bedrifter hadde fått 1,4 milliarder fra mars til desember, men bare betalt 333 millioner i skatt mellom 2015 og 2019.³⁵ Med andre ord har bedrifter som i liten grad bidrar til fellesskapet, selv hatt god nytte av det samme fellesskapet da de fikk egne problemer. Det er en dynamikk som kan bidra til å undergrave oppslutning om skattesystemet

Etter hvert som regnskapstallene for 2020 har blir lagt frem har det også blitt klart at mange kunne klart seg uten støtte. I en undersøkelse gjort av E24 har 5 000 av 7 000 selskaper oppnådd mer i årsresultat enn de har mottatt i støtte. Det innebærer at de kunne ha tilbakebetalt alt, til sammen 495 millioner kroner, uten å gå i minus i fjoråret. Ennå er det nesten 30 000 selskaper som har mottatt støtte fra staten, men som ikke har levert regnskapene sine. Blant disse finner vi over 90 prosent av de totalt utbetalte støttebeløpene. Hvor høyt det overfløydige støttebeløpet blir til slutt er derfor ennå ikke klart.³⁶

---

^v De har sett på perioden mars til oktober 2020.

^{vi} Men både Riksrevisjonen, Skatteetaten og bransjeorganisasjoner mener den har truffet godt de som ble stengt ned. Reiseliv mottok for eksempel mest støtte i denne perioden.

^{vii} Noen selskaper sier til E24 at dette er konsernoverføringer, ikke utbytte.

Ordningen hadde et makstak på hvor mye hver bedrift kunne få utbetalt i måneden. Regjerings opprinnelige tak var 50 millioner, men det ble hevet til 80 millioner i budsjettforhandlinger med Frp. Etter forlik i Stortinget i behandlingen av ny kompensasjonsordningen i februar 2021 ble taket senket igjen til 50 millioner. I studien fra NHH hadde ingen av bedriftene fått mer enn 49 millioner per måned. Taket for maksbeløp hadde altså ingen effekt. Og som riksrevisjonen blant annet har vist, har ingen bedrifter fått mer enn 49 millioner for én måned, og taket på 50 millioner hadde dermed ingen praktisk funksjon. Sp og Ap foreslo 30 millioner, og en kraftig avkortning av støtten mellom 10 og 30 millioner, men fikk ikke flertall. På et senere tidspunkt ble det foreslått 10 millioner fra SV.

Et slikt tak fikk ingen reelle konsekvenser, men ble viktig fordi opposisjonen ikke fikk gjennom noen av forslagene om krav til andre begrensninger.

Kompensasjonsordningen er forlenget, og er foreløpig gyldig til og med 1. juli 2021.

Kompensasjonsordningen kom raskt på plass. Tiltak for å rette inn ordningen inn mot mindre bedrifter, ved å vedta lavere makstak, og krav om å begrense utbytter o.l. har blitt nedstemt. Det har ført til at for mye har gått til store bedrifter, som burde ha kunnet skaffet kapital selv, og flere eksempler på at de samtidig har utbetalt utbytter har svekket tilliten.

2.1.4 Skatte- og avgiftsendringer

Å utsette innbetalinger av skatt er én måte myndighetene kan bidra til å på kort sikt, bedre likviditeten i bedriftene. Fra regjeringen kom det i 13. mars 2020 en rekke utsettelse av betaling av selskappsskatt, arbeidsgiveravgift og merverdiavgift. Og utsettelse på betaling av formuesskatt for eiere av bedrifter som gikk med underskudd. Merverdiavgiften ble redusert 20. mars.³⁷ Lav sats for merverdiavgift reduseres fra 12 til 8 prosent i perioden fra og med 20. mars 2020 til 31. oktober 2020. Lav sats for merverdiavgift omfatter persontransport, overnatting, allmennkringkasting, adgang til kino, museer, fornøylesparker og store idrettsarrangementer. I forliket 19. mars ble den lave satsen redusert ytterligere til 6 prosent. Arbeidsgiveravgiften ble satt ned til 4 prosent.³⁸

I mai reduserte regjeringen formuesskatten ved at aksjerabatten ble økt fra 25 til 35 prosent og så videre til 45 prosent i statsbudsjettet for 2021.³⁹

Generelle skatteutsettelse og kutt er ikke nødvendigvis treffsikre virkemidler i en situasjon hvor det er noen særlige bedrifter og bransjer som rammes, og der likviditetsproblemer må forventes å vare over lengre tid. Utsettelse på skatt betyr likevel at beløpene må settes av og betales til frist, uten at inntektene nødvendigvis har kommet opp igjen. Det betyr også at selv de som har hatt behov for det, en dag må betale dem uten at det er sikkert at de da har bedre likviditet. Renten på disse beløpene er høyere enn markedsrenten.

Skatte- og avgiftsutsettelse kan bidra akutt. Reduksjon i formuesskatten er ikke hverken målrettet eller midlertidig, og økningene i aksjerabattene i 2020 og 2021 har alene gitt et samlet skatteutt på 2 740 millioner kroner i året. Det innebærer at de 1000 rikeste i Norge har fått skatteutt på ca. 470 millioner, eller en halv million kroner hver i perioden.⁴⁰

2.1.5 Lønnsstøtte

Det har vært diskutert og foreslått flere former for lønnsstøtte. LO særlig ønsket en alternativ til permitteringer – at arbeidsgiverne skulle få støtte til å holde folk i jobb og drive kompetanseheving. Tanken var at det er bedre at staten betalte for at folk jobbet, heller enn at de gikk ledige eller permittert.

Det har også vært ønsket at de som var permitterte, og på dette tidspunktet var det mange hundre tusen, skulle kunne få komme raskt tilbake. Våren 2020 var fortsatt fremtiden usikker til tross for en forsikring gjenåpning. Derfor risikerte man, slik tilfellet også har vært våren 2021, at arbeidsgivere ikke ville ta risikoen forbundet med at permitterte tilbake i en usikker tid.

Det ble innført en lønnsstøtteordning, 5. juni 2020, for bedrifter som tok permitterte ansatte *tilbake* i jobb. Bedrifter som hadde mer enn 10 prosents omsetningsfall kunne søke, og kunne få 15 000 kr per månedsverk som ble tatt tilbake i minst like stor stilling som de var permittert fra. Dersom de fikk støtte ble det stilt krav om at den ansatte ikke kunne permitteres på nytt, være under oppsigelse eller sies opp før tidligst 1. oktober 2020.⁴¹ Det ble gjennomført en ny runde av denne ordningen for oktober, november og desember 2020.⁴² (Se prop 127 S (2019-2020) avsnitt 5.4.1.)

I januar 2021 vedtok opposisjonen på Stortinget at regjeringen skulle sette seg ned med partene i arbeidslivet for å utarbeide en (ny) lønnsstøtte ordning. Også denne resulterte i støtte til bedrifter som tok permitterte tilbake i jobb. Lønn ble ikke inkludert i kompensasjonsordningen, og det ble ingen støtte til bedrifter som aldri hadde permittert, men gjort alt de kunne for å holde folk i jobb. Denne gjaldt fra 15. mars til juni 2021.⁴³ Ordningen ble kritisert av opposisjonen og av LO, og fra LO ble det påpekt at ordningen «*favoriserer bedrifter som har permittert ansatte, mens de virksomhetene som tross problemer har valgt å holde folk i arbeid ikke får ta del*». ⁴⁴

Ordningen var slik: Arbeidsgivere med minst 70 prosent omsetningsfall får inntil 25 000 kroner i måneden per ansatt som tas tilbake fra permittering. Ved omsetningsfall under 70 prosent avtar støttebeløpet gradvis ned til 10 000 kroner for et omsetningsfall på 15 prosent. Omsetningsfall under 15 prosent gir ikke rett til støtte.⁴⁵

Det har ikke vært flertall for andre former for lønnsstøtte enn støtte til å ta (enkelt)permitterte tilbake. Lønn har ikke blitt inkludert i kompensasjonsordningen, og det har ikke vært støtte til bedrifter som har beholdt ansatte i jobb fremfor å permittere dem.

LO har blant annet vært bekymret for muligheten til å ta tilbake permitterte ansatte, for så å permittere nye. Derfor ønsket de at ordningen i det minste skulle gi støtte til bedrifter som tok alle de permitterte tilbake.

2.2 Opprettholde kjøpekraft og gi støtte til permitterte og ledige

Den andre gruppen med tiltak er de som har vært rettet inn mot å gi inntektssikring til alle de som har mistet hele eller deler av inntekten sin.

En viktig del av krisepolitikken er også å opprettholde og i mange tilfeller også å stimulere etterspørselen i økonomien. Når kjøpekraften faller, vil økonomien bremse opp ytterligere. Det er de som tjener minst, som bruker mest av sin disponible inntekt, mens de som tjener mer, typisk også sparer mer. I løpet av 2020 økte spareraten fra 7,8 prosent i 2019 til 18,9 i første kvartal i 2021.⁴⁶ Når det i tillegg var sånn at de som i utgangspunktet tjente minst, oftest mistet jobben eller ble permittert, betyr det at kjøpekraften for mange ble svekket, og deres svekkede kjøpekraft har stor betydning for økonomien.

I begynnelsen av pandemien og i særlig nedstengte perioder har det ikke vært ønskelig eller mulig å øke etterspørselen. Men det har likevel vært viktig å sørge for at folk satt uten inntekt. At folk har penger å bruke i økonomien, vil være svært viktig når landet åpner opp og vi skal få hele økonomien i gang igjen.

Flere grep ble gjort for å sikre både trygghet og kjøpekraft, ofte etter forslag fra opposisjonen i Stortinget. Flere tiltak har også blitt foreslått, men ikke vedtatt. Tiltakene under er ikke uttømmende.

2.2.1 Dagpengesatsene

Da arbeidsgiverne og bedriftene fikk en lavere økonomisk belastning ved å permittere ansatte, ble både kostnader og risiko veltet over på de som ble permitterte. Dagpenger under permittering er i utgangspunktet lavere enn full lønn (62,4 prosent). Både for pandemien, nedstenging og permittering var arbeidstakerne totalt uforskyldte og selv om alle måtte ta sin del av kostnadene, ville mange slite økonomisk dersom inntektssikringen ikke ble bedre. Det viste seg særlig i at det var de med lavest lønn som også først og oftest ble permittert.

Etter først forhandlinger i opposisjonen og mellom opposisjon og regjering, ble det 16. mars 2020 innført en ordning som sikret permitterte en inntekt på minimum 80 prosent av dagpengegrunnlaget, opp til 3G, og 62,4 prosent av dagpengegrunnlaget over 3G og opp til 6G.^{viii} Flere lavtlønte fikk også dagpengerettigheter, gjennom at inntektskravet ble senket.

Opposisjonen fikk også til en helt ny inntektssikring med 80 prosent kompensasjon for frilansere og selvstendige næringsdrivende. Samt sikret inntekt for lærlinger som mistet eller ble permittert fra lærlingeplassen sin i enigheten fra 16. mars.

Disse tiltaket var viktig for LO og for opposisjonen. Tiltaket er også dyrt og skal ha vært et av de vanskeligst forslagene fra opposisjonen å få regjeringen med på. Forslaget ble enstemmig vedtatt.

---

^{viii} I dagene etter arbeidsgiverperioden og eventuell lønnskompensasjon fra Nav.

Ifølge Nav har endringene hatt god effekt, og dekket behovet for inntektssikring. Det har ikke blitt en økning i søknader til andre ytelser under pandemien. Men Nav forventer også at dette kan endre seg.

Økningen i dagpengesatsen har trolig vært et av de viktigste tiltakene for å lette byrden for de hardest rammede. Det sikrer inntekt til de som mister den, og samtidig bidrar det til å opprettholde kjøpekraft. Økt dagpengesats har kommet som følge av opposisjonens arbeid.

2.2.2 Feriepenger på dagpenger

Ferietillegget til dagpenger ble avvirket av regjeringen Solberg, bestående av Høyre og Frp, i 2015. Før det kom på plass en midlertidig ordning med ferietillegg på dagpenger, har dagpengemottakere som har mottatt dagpenger i mer enn 52 uker hatt rett til fire uker ferie. Det vil si at eventuelle fastlagte løp og oppfølging fra NAV settes på pause i perioder med ferie.

For LO og venstresiden har det alltid vært et ønske om å få den gamle ordningen tilbake, der alle som hadde vært dagpengemottakere i minst 8 uker fikk et ferietillegg på 9,5 prosent året etter. Presset for å få en slik ordning tilbake har økt gjennom pandemien når så mange ble permitterte. Uten ferietillegg risikerer mange langtidsledige, som får seg jobb, å stå uten inntekt i ferien, i motsetning til det andre arbeidstakere må. Den gamle ordningen sikret også at de som var ledige i mindre enn 52 uker mottok et ferietillegg.

Flere ganger under pandemien har Ap, Sp og SV foreslått å gjeninnføre den gamle ordningen. Dette fikk ikke flertall.

Frp foreslo for Stortinget en midlertidig ordning og ble enige med regjeringen om det skulle på plass. I forslaget regjeringen kom tilbake til Stortinget med var det imidlertid lagt inn en rekke krav.

Ferietillegg skulle bare gis til de som minst hadde mottatt dagpenger i åtte uker, og bare dersom de hadde mottatt dagpenger i over et år. I regjeringens forslag lå også inne et makstak på 25 000 kroner per mottaker.

Dette var ikke krav Frp ønsket, og de kom derfor med et annet forslag til en midlertidig ordning, uten makstak, uten minstetid på åtte uker og med 10,2 prosent i ferietillegg. Regjeringen stemte først mot Frps forslag, så for. SV, Ap, og Sp stemte mot forslaget fordi de ønsker en permanent ordning, men subsidiært for. Den midlertidige ordningen ble vedtatt i februar 2021, og gjelder foreløpig for 2020 og 2021.

2.2.3 Frilansere og selvstendig næringsdrivende

Selvstendig næringsdrivende er en sammensatt gruppe arbeidsfolk i Norge. Det kan være kulturarbeidere, sjåførere, journalister, leger og mange innen kulturbransjen.

I mars 2020 fikk opposisjonen gjennom at det skulle komme en ordning på plass for disse, etter forlik i Stortinget.

8. april ble det innført en ny midlertidig ordning for selvstendige næringsdrivende og frilansere. Ordningen dekker 80 prosent for inntekt opp til 6G, fra og med dag 17 med dokumentert inntektsbortfall. Sammenligningsgrunnlaget var et gjennomsnitt av de siste tre års inntekt (ble senere av praktiske årsaker endret til bare 2019).

Gjennom høsten ble ordningen foreslått lagt ned, men med hardt press fra LO og andre berørte ble ordningen videreført, men med 60 prosent kompensasjon. Forslag fra opposisjonen om å økte graden til 70 eller 80 prosent ble nedstemt av regjeringen og Frp.

Ordningen skulle i utgangspunktet være slutt 28. februar 2021, men har blitt forlenget, også etter press fra opposisjonen og varer nå til 1. oktober 2021.⁴⁷

2.2.4 Kompetansehevende tiltak og arbeidsmarkedstiltak

I tillegg til flere ordninger som skal sikre inntekt og kjøpekraft til de som rammes av pandemien og dens konsekvenser, har det vært viktig å sørge for at permitterte, de som mistet jobben, og de som ble værende i en jobb med lavere aktivitetsnivå kunne holde en viss aktivitet oppe. Dette er nyttig for den enkelte, for bedriftene og for økonomien. Gjennom pandemien har det derfor blitt bevilget penger til diverse kompetansehevende tiltak. Enten via frie midler til kommuner og fylkeskommuner, eller til bedriftsintern opplæring. Det har også blitt opprettet flere bransjeprogrammer.

Økte rammetilskudd til fylkeskommunene kunne brukes til kompetanseheving og bedriftsintern opplæring. Økte ressurser til NAV for å følge opp arbeidsledige og permitterte, samt for å kunne gjennomføre arbeidsmarkedstiltak.

19. mars 2020 ba Stortinget regjeringen ta initiativ til et trepartssamarbeid for opplæring og utdanning til folk som sto i faresonen til å miste jobben. Stortinget ba også om flere bransjeprogram. Og bedre muligheter for kombinasjon av dagpenger og utdanning.

I flere runder har det blitt vedtatt penger til ulike kompetansehevende tiltak. Opposisjonen har ved flere tilfeller vedtatt ekstra midler. Det har også blitt stilt flere forslag fra partiene på venstresiden om kompetansetiltak for ledige og permitterte. Blant annet at bedriftsintern opplæring kunne bli et reelt alternativ til permittering. Mange av forslagene har blitt nedstemt. I januar 2021 vedtok Stortinget en milliard i tiltakspakke til ledige som skulle inkludere midler til bedriftsintern opplæring, partsstyrte kompetansetilbud og flere arbeidsmarkedstiltak fra NAV.

3 Konklusjoner

I det vi skriver 15 måneder etter at pandemien kom til Norge og økonomien stengte ned, ser det nå ut til at vi går mot lysere tider. I juni 2021 var det ca. 166 000 helt eller delvis ledige eller ca. seks prosent av arbeidsstyrken.⁴⁸ Trenden er nedadgående, men flere og flere har nå være ledige lenge – mange over et år. Disse blir det vanskeligere og vanskeligere å få tilbake og vil trolig være den største oppgaven for politikerne fremover. Det er fortsatt 130 000 helt eller delvis permitterte, og de fleste av disse jobber innenfor reiseliv og transport.

I dette notatet har vi tegnet et bilde av hvordan noen av de største økonomiske koronaordningene har kommet på plass. Det er ikke enkelt å lese ut fra sluttresultatet hvordan prosessen frem til vedtaket har vært. Det er vårt inntrykk, etter å ha snakket med involverte parter, lest referater og nyhetssaker, at opposisjonen, ofte i form av de rødgrønne har tatt initiativ til og foreslått de fleste tiltakene som har bidratt til at fordelingen av ordningene, og helheten i tiltakene har blitt bedre.

Den økonomiske politikken som har blitt ført har bidratt til at konsekvensene for norsk økonomi har blitt dempet. Det vil si at alle pengene som har blitt brukt har hatt en positiv effekt for helheten. Det er likevel grunn til å stille spørsmål ved om den interne fordelingen av byrder og gevinster, som igjen har betydning for effekten av tiltakene samlet sett har vært godt nok.

En god økonomisk krisepolitikk bør være ekspansiv, målrettet og effektiv. Den bør sørge for at tilliten i samfunnet består og at ingen blir glemt. Tillit sikres ved at støtten som myndighetene stiller opp med når fram til dem som har behov og at ingen skor seg på krisen ved å utnytte støttetiltakene som finnes om de ikke har bruk for dem eller rett på dem. En god krisepolitikk sikrer oppslutning og minimerer de negative konsekvensene ved at den uformes slik at ikke økonomiske og sosiale ulikheter økes.

Det er ennå for tidlig å si noe på makronivå om hvordan pandemien har slått ut i de norske ulikhetstallene. Men vi har i dette notatet, ved å se nærmere på noen av tiltakene, forsøkt å si noe om fordelingsprofilen på dem, noe som på sikt kan ha konsekvenser for ulikheten generelt.

Støtten til næringslivet: Støtten har hatt mål om å hindre unødvendige konkurser og sikre arbeidsplasser. Samlet sett var det faktisk langt færre konkurser i 2020 enn i 2019. Men konkursene som kom, var blant større selskaper enn før. Mange har fryktet at det kan komme flere konkurser i etterkant av pandemien, når støttetiltakene fases ut og utsatte skatteregninger kreves inn. Det er viktige geografiske og bransjemessige variasjoner i konkurstallene, der for eksempel Oslo og Viken er hardere rammet enn resten av landet, og restaurantbransjen sliter mer enn for eksempel bygg og anlegg.

Samtidig har flere studier og undersøkelser vist at det er de største selskapene som har fått mest støtte. På den ene siden er det store selskaper som opplever størst tap eller fall i omsetning målt i kroner og øre. De store selskapene sysselsetter også mange, og konsekvensene av en konkurs kan derfor være stor. Særlig i en tid der det er få andre jobber å søke på.

På den andre er de fleste bedrifter i Norge små eller mellomstore. Et konkursras blant disse vil få store konsekvenser. De mindre bedriftene har heller ikke, i motsetning til de store selskapene, så mange muligheter til å skaffe seg lån eller ny kapital og er mindre omsettelige enn de større. Ofte er det eieren selv som også driver bedriften, og nå er store deler av deres ubetalte regninger til staten (i form av utsatt skatt).

En konsekvens av måten kompensasjonsordningen ble innrettet er at andre kreditorer og andre regninger bedriftene har hatt, som strøm, husleie, forsikringer og nedbetaling av lån, i stor grad har blitt dekket av støtteordningen. Dermed har de «på toppen» fått dekket sine behov, mens lønninger, skatt og bransjespesifikke kostnader som varelagre har blitt liggende igjen på bedriftens skuldre. Det har vært få eksempler på at husleien har blitt redusert for pandemirammede bedrifter. Forslag om krav til dette har blitt stemt ned på Stortinget flere ganger.

Det har også vært fremmet forslag om lavere tak for hvor mye støtte hver enkelt bedrift kunne motta per måned. Selv om taket på 80 millioner til slutt ble senket til 50 millioner, viser oversikt over mottakerne at ingen hadde fått mer enn 49 millioner. Taket hadde dermed ingen praktisk verdi. Skulle det det burde taket trolig vært lavere. 10 millioner har blitt foreslått av SV og SP og AP har foreslått å samtidig redusere taket og senke grensen for når støtten halveres.

Støtte til de store bedriftene kunne i større grad vært gitt som lån eller med strengere betingelser. Selv om slike krav, som utbytteforbud, redusert husleie, oppsigelsesstans eller bonusstopp, ikke nødvendigvis er vanntette, bør heller ikke signalene slike krav sender undervurderes. Selv om et enkelt utformet utbytteforbud i år kunne bety at utbyttene bare doblet seg neste år, så vil selskaper som betaler ut utbytte samtidig som de får støtte fra fellesskapet bidra til å undergrave tilliten i samfunnet og følelsen av «dugnad» som mange – særlig regjeringen – snakket mye om. Dersom den politiske viljen var til stede i regjeringen er det ikke usannsynlig at man kunne ha utformet enda mer treffsikre krav. Pandemien har vist at vi har et byråkrati som kan jobbe raskt og få på plass både politikk og praktiske ordninger på kort tid. Særlig er det slående at regjeringen i andre bølge av pandemien, ikke gjorde endringer i kompensasjonsordningen, selv om mange av svakhetene på den tiden var velkjent.

Støtte til permitterte og ledige: Hvem som er blitt permitterte eller som har mistet jobben under pandemien har vært svært skjevt fordelt – aller mest basert på yrke og næring. Men det er også andre skjevheter: Målt i antall arbeidstimer som har blitt utført sammenlignet med 2019 har privat sektor blitt hardere rammet enn offentlig. 54 prosent av yrkesgruppene i privat sektor har utført færre timer enn i 2019. Bare tre prosent har jobbet flere timer. Det er også de yngre, de med kortest utdanning og lavest inntekt som har blitt rammet hardest. De med grunnskole som høyeste fullførte utdanning utgjør 40 prosent av de langtidsledige (over 12 måneder uten utført arbeid). Innvandrere fra lavinntektsland utgjør 30 prosent.⁴⁹

De med lavest inntekt i 2019 mottok i større grad dagpenger i 2020 enn resten av befolkningen. At så mange av de som har blitt permitterte og søkt om dagpenger er lavtlønnede gjør at økningen i dagpengesatsen fra 62,4 prosent til 80 prosent for inntekter under 3G (ca. 319 000 kroner) har hatt stor effekt.⁵⁰ For de som tjente 300 000, og som har

mottatt dagpenger etter mars 2020, utgjør dette 4 500 kroner mer i måneden. For en som ble permittert i starten av pandemien med ca. 300 000 (3G) i lønn, har fått om lag 56 000 kroner mer i året med reglene for lønnskompensasjon og økt dagpengesats, vedtatt av Stortinget enn med regjeringens forslag. 17 000 flere har fått rett på dagpenger. Dette er arbeidstakere med lave inntekter.

Sammen med lønnskompensasjonen fra Nav de første 20 dagene av permitteringen, har disse tiltakene hjulpet mange familier og enkeltpersoner gjennom en svært vanskelig tid. Lønnskompensasjon har blitt utbetalt til 380 000 arbeidstakere. Disse tiltakene kom gjennom forhandlinger på Stortinget (og med initiativ fra opposisjonen).

I tillegg har opposisjonen fått gjennom en rekke andre sosiale tiltak som har bidratt til å lette på den vanskelige situasjonen mange har stått oppe i. Der for eksempel utvidelse av bostøtten, mer i stipend for studenter og inntektssikring til lærlinger. 7 000 flere husstander har fått bostøtte, 50 000 studenter fikk tillegglån i 2020, ca. 23 500 selvstendige har fått 1 milliard i støtte, og 3 200 lærlinger har fått støtte.

Men tiltakene har heller ikke vært tilstrekkelig dersom det har vært et mål om å unngå økt fattigdom og ulikhet. Fattighusene melder om økt pågang. Inkassoselskaper har meldt om en økning i saker der folk ikke har hatt råd til å betale strøm og telefonregninger, samtidig som at inkassosaker mot boliglån har falt – rentenedgangen har hjulpet denne gruppen.

Fordi en så stor andel av de permitterte og ledige har lite utdanning har penger til kompetanseheving og omskolering vært viktig. Til det formålet har regjeringen bevilget og opposisjonen plusset på flere ganger.

Lærdommer:

Høy tillit og lav ulikhet er noe de fleste nordmenn er for og stolte av at preger landet vårt. Skal tilliten opprettholdes, er det viktig at flest mulig opplever at deres situasjon er forstått og tatt på alvor. For noen grupper har nok ikke krisen, eller håndteringen av den, vært slik.

At regjeringen har vært i mindretall i Stortinget og at opposisjonen ved flere anledninger har stått samlet, har både medført at opposisjonen har styrket fordelingsprofilen i krisepolitikken og trolig også ført til mer åpenhet rundt krisepakkenes behandling. Begge deler har trolig bidratt til at tilliten fortsatt er høy og at enda flere ikke har mistet inntekten sin.

Samtidig kunne fordelingen vært betydelig bedre. Politikken har ikke i tilstrekkelig grad dempet for ulikhetseffektene pandemien i seg selv skapte. Gjennom tillegg i Stortinget har krisepakken på mange områder fått en bedre fordelingsprofil, men flere forslag med samme hensikt har ikke fått flertall. Krisepakken kunne komme med strengere krav til bedriftene eller vært mer målrettet inn mot de som virkelig trengte dem. At formuesskatten ble redusert, er ett eksempel på et svært lite målrettet tiltak.

Balansen mellom støtte til bedrifter og støtte til arbeidstakere, enten i form av å beholde dem i jobb eller som permitterte, kunne også være annerledes, i form av mer treffsikre tiltak for å holde folk i jobb. Insentivene til å permittere har til tider vært store.

Koronapandemien har rammet skjevt. En rekke tiltak har forsøkt å bøte på dette. Samtidig har generelle tiltak og høy pengebruk gjort noen til vinnere. Lavere rente har gjort at mange nordmenn har hatt mer penger å bruke enn ellers. Sparingen har økt og børsene har gjort det godt. Noen næringer peker seg også ut som vinnere, og noen har blitt svært rike som en konsekvens av endringene pandemien har bragt med seg.

At det ikke har vært noen stabile flertall på Stortinget, men at de har vært varierende og ofte resultater av brede forlik, har også gjort at flere partier også har stemt for tiltak de ikke mente var de aller beste. For eksempel var det viktigere å på plass en kompensasjonsordning til næringslivet enn at det var mange strenge krav lagt inn i den. Det var bred enighet om at bedriftene skulle få hjelp, bare ikke alltid hvordan og under hvilke forutsetninger.

- **Opposisjonen har tatt en stor og viktig rolle.** Regjeringen var dårlig forberedt på hva som var behovet etter nedstengingen. Opposisjonen i Stortinget har hele tiden måttet gjøre krisepakken større, mer treffsikre og rettferdige.
- **Regjeringen har vært naive i støtten til næringslivet.** Til tross for flere forslag fremmet av ulike partier i opposisjon ble det vedtatt få eller ingen krav til bedrifter som mottok støtte. Det er eksempler på at utbytter har blitt tatt ut fra bedrifter som har mottatt millioner i støtte fra fellesskapet. Det bidrar til å øke ulikheten, svekker tilliten til ordningene og dugnadsånden i befolkningen. At regjeringspartiene har stemt mot utallige forslag om krav og begrensninger, betyr enten at de stolte blindt på bedriftene eller at de ikke så noe problem om pengene gikk til utbytter og bonuser eller at ansatte likevel ble sagt opp eller permittert.
- **De store fikk mest og forslag om strengere vilkår ble nedstemt.** Det meste av støtten utbetalt gjennom kompensasjonsordningen ble gitt til store bedrifter. Det var små og mellomstore bedrifter som hadde mest behov for kontantstøtte og ordningen var derfor lite målrettet. Det burde fra staten av vært en mye lavere tak for maksbeløp hver bedrift kunne få. Også her har regjeringen stemt ned forslag.
- **Stortingets inkludering av flere grupper har dempet ulikhetsveksten.** Opposisjonen har tatt stort ansvar og utvidet ordninger der grupper har falt igjennom, som lærlinger, studenter og selvstendig næringsdrivende. De har også fått gjennom eller foreslått flere sosiale støttetiltak, som stans i aktivitetsplikt for sosialhjelp og AAP og mer i bostøtte.
- **Individer har tatt en større risiko enn bedriftene.** Mange har blitt permitterte, mange har måttet vente lenge på utbetalinger på grunn av tungvinte prosesser hos Nav. Mens ordningene for bedriftene har kommet raskt på plass og hatt få betingelser knyttet til seg. Økt dagpengesats og lønnskompensasjon, som har kommet på initiativ fra opposisjonen, har bidratt til å rette opp i denne skjevheten.

Mye har vært bra i håndteringen av koronapandemien, og mye er takket være en offensiv opposisjon. Samtidig er det flere lærdommer som oppsummert over. Fremover vil den største utfordringen vi møter på vei ut av krisen være å få alle de som har vært, og fortsatt er, arbeidsledige tilbake i jobb. Arbeidsledigheten er ikke lenger skyhøy i Norge, men det er de som fortsatt står utenfor, det virkelig er vanskelig – og viktig – å få inn i jobb igjen. Det må også settes inn tiltak for å redusere ulikheten som oppstår i en krise og som tiltakene ikke har klart å bøte på. Delvis har politikken klart å ta ansvar for uforskyldte tap, men delvis har også støtte gått til de som hadde mest fra før. Siden deler av økonomien ikke har blitt hardt rammet, men snarere gått bedre enn ellers, er det noen som sitter igjen store gevinster. Forslag som koronaskatt eller økte skatter på formue og kapitalinntekter bør vurderes for å fordele gevinstene og dele på regningen koronapandemien har etterlatt seg.

4 Kilder

---

¹ Prop. 57 S (2019-2020), s. 6

² <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/flere-statistikkomrader/relatert-informasjon/utbetalinger-fra-kompensasjonsordningen-for-frilansere-og-selvstendige-naeringsdrivende>

³ https://www.lindorff.no/om-oss/presse-og-media/nyheter/news-item/?id=pressrelease-3067173&fbclid=IwAR28X7pdeSFeJINEUGmGXCx2qBoKgtMfq48iz7qUtDX6QXPpOAmubgdHYC4#Pandemien_oker_inntektsgapet_i_Norge

⁴ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/hovedtall-om-arbeidsmarkedet>

⁵ https://www.dn.no/privatokonomi/fair-group/inkassopartner/katrine-nyhus/kraftig-okning-i-antall-nordmenn-med-gjeldsordning-dette-er-bare-toppen-av-isfjellet/2-1-946514?fbclid=IwAR2chI59IyDSkVQCKv4HHTI6THfYOkZ_wgdIvMkdtXv7YzxsGeN9uiEtHGg og

https://www.lindorff.no/om-oss/presse-og-media/nyheter/news-item/?id=pressrelease-3067173&fbclid=IwAR28X7pdeSFeJINEUGmGXCx2qBoKgtMfq48iz7qUtDX6QXPpOAmubgdHYC4#Pandemien_oker_inntektsgapet_i_Norge

⁶ <https://www.bloomberg.com/graphics/covid-resilience-ranking/>

⁷ <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/nAdKLJ/regjeringen-bruker-90-flere-oljemilliarder?fbclid=IwAR1wTFjTka6TGpRziazVjlyNIH7MYAnhYQ3qpsDwqZn8iuv5ZkY-P-d2FQ>

⁸ <https://www.transitmag.no/2020/08/25/norge-bruker-to-prosent-av-krisemilliardene-pa-gronn-omstilling-virker-som-politikerne-ikke-har-fatt-med-seg-mulighetene/>

⁹ Prop. 67 S (2019-2020) lagt frem 27. mars, vedtatt i Stortinget 31. mars

¹⁰ Innstilling 216 S (2019-2020) og <https://stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2019-2020/flere-vedtak-knyttet-til-korona-og-okonomi/>.

¹¹ Innst 233 S (2019-2020) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=79329>. Ved en inkurie står ikke Arbeiderpartiet i forslagene 4 og 9, men de stod også bak disse og stemte for, jfr referatet: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2019-2020/refs-201920-04-07?all=true>

¹² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-foreslar-nye-okonomiske-tiltak/id2765329/>

¹³

¹⁴ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lonnsstotte-ogsa-for-oktober-november-og-desember/id2741073/>

¹⁵ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-med-avklaring-av-stotteordning-for-reiselivsnaringen/id2773263/>

¹⁶ Prop 1S Tillegg 1 (2020-2021)

¹⁷ Prop 142 S (2019-2020)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/83ad228ae58b41b798dc8f6934bc374a/no/pdfs/prp201920200142000dddpdfs.pdf>

¹⁸ (Klassekampen 7. januar: <https://klassekampen.no/utgave/2021-01-07/krever-flere-krisetiltak>

¹⁹ <https://www.nrk.no/norge/overkjorer-regjeringen--her-er-den-nye-krisepakken-1.15331780>

²⁰ Prop 79 S (2019-2020)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/576cc7cd17d24286b2e7171a94b27053/no/pdfs/prp202020210079000dddpdfs.pdf>

²¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lonnsstotte-til-bedrifter-fra-15.-mars/id2838619/>

²² Revidert nasjonalbudsjett <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2021/rnb/krisetiltak-i-revidert-budsjett-2021/id2848494/>

²³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-soknadsrunde-i-kompensasjonsordningen-her-er-endingene/id2857781>

²⁴ Låne- og garantiordning: (prop. 58 LS (2019-2020)).

²⁵ Innst. 201 L (2019-2020) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2019-2020/inns-201920-201>

²⁶ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lanegarantiordningen-forlenges-til-sommeren-2021-med-lopetid-6-ar/id2785250/>

²⁷ <https://www.nrk.no/ytring/farvel-til-smabedriftene-1.14957248>

²⁸ Tall fra 16. Juni 2021 <https://www.giek.no/garantiene/innsyn-i-bruk-av-lanegarantiordningen/>

-
- ²⁹ <https://www.nav.no/no/person/arbeid/lonnskompensasjon-til-permitterte>
- ³⁰ <https://arbeidsgiver.nav.no/arbeidsgiver-permittering/>
- ³¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/det-blir-ingen-arbeidsgiverperiode-ii/id2846890/>
- ³² Prop. 70 LS (2019-2020) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-70-ls-20192020/id2696422/>
- ³³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/foretak-med-minst-30--omsetningsfall-kan-fa-kompensasjon/id2696396/>
- ³⁴ Innst. 232 L (2019-2020) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2019-2020/inns-201920-232l/?s=&m=1&y=true>
- ³⁵ <https://www.nrk.no/norge/nhh-beregninger-de-betalte-333-mill.-i-skatt-over-5-ar--har-fatt-1-4-mrd.-i-stotte-1.15376539>
- ³⁶ <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/jBogab/495-millioner-stoettekroner-kunne-blitt-tilbakebetalt-uten-at-bedriftene-gikk-i-minus?fbclid=IwAR0tOfiw1oKuqHtTXWbBZOVpWzoWID3KvOS1OQVczKkdhOi2N1MJZ6hE3Q4>
- ³⁷ Prop 57 S
- ³⁸ Vedtak 422 19. mars 202
- ³⁹ rop. 126 L (2019 – 2020) pg Prop. 1S (2020-2021)
- ⁴⁰ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=83773>
- ⁴¹ Pressemelding fra Finansdepartementet 5. juni 2020
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lonnsstotteordning/id2705209/>
- ⁴² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lonnsstotte-ogsa-for-oktober-november-og-desember/id2741073/>
- ⁴³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lonnsstotte-til-bedrifter-fra-15.-mars/id2838619/>
- ⁴⁴ <https://e24.no/naeringsliv/i/jBmmgb/opposisjonspartiene-slakter-loennsstotteordningen-favoriserer-bedrifter-som-har-permitterte>
- ⁴⁵ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lonnsstotte-til-bedrifter-fra-15.-mars/id2838619/>
- ⁴⁶ <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/nasjonalregnskap-inntekts-og-kapitalregnskapet>
- ⁴⁷ <https://creokultur.no/nyheter/trist-dag-for-de-selvstendig-naeringsdrivende/>
- ⁴⁸ Ukentlig statistikk fra NAV.no Uke 25. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/flere-statistikkomrader/relatert-informasjon/ukentlig-statistikk-over-arbeidsledige>
- ⁴⁹ https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/2020_korona/frisc_nmbu_ssb_nav_arbeidsmarked_korona_krise_Nr5_20_mai_21
- ⁵⁰ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/antall-dagpengemottakere-okte-med-255-prosent-i-2020>

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/weR5EA/corona-kompensasjonen-frp-sp-ap-og-sv-vil-overkjoere-regjeringen>

<https://e24.no/boers-og-finans/i/nAG28x/opposisjonen-varsler-felles-permitteringsforslag-neste-uke>

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/56bqb6/stoere-erna-gir-groent-lys-til-masseoppsigelser>